

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ НЕЙРОХІРУРГІЇ
ІМ.АКАД. А.П.РОМОДАНОВА НАМН УКРАЇНИ»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Державної установи

«Інститут нейрохірургії

ім. акад. А.П. Ромоданова Національної

академії медичних наук України»

академік НАМН

Є. Педаченко

» липень 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Наукові дослідження та трансфер технології»

шифр ДВА 2.1.5

Напрямок підготовки : доктор філософії

з галузі знань 22 Охорона здоров'я

за спеціальністю 222 «Медицина»

спеціалізація: (нейрохірургія);

Київ – 2020 р.

ВСТУП

Програма підготовки докторів філософії за даною дисципліною поширюється в Державній установі «Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України». Робочу програму навчальної дисципліни

ВД 2.1.5 ««Наукові дослідження та трансфер технологій» » складено науковою частиною Державної установи «Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова НАМН України» та схвалено на засіданні вченої ради Державної установи «Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України», протокол № 12 від 17 липня 2020 р.

Розробник програми:

канд. мед. наук., начальник відділу патентно-ліцензійної роботи та міжнародних відносин НАХАБА О.О.

Програма дисципліни «Наукові дослідження та трансфер технологій» відображає сучасний стан її розвитку та враховує необхідність навчання аспірантів згідно вимог восьмого рівня національної рамки кваліфікацій.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальний опис кредитів – 8

Загальний опис годин - 240; 36 годин лекцій, 8 годин практичних занять, 4 години консультацій та 192 години самостійної роботи.

Рік підготовки – 11-111 рік

Види навчальних занять – лекція, практичне заняття, консультація.

Вид оцінювання – іспит.

Програма дисципліни «Наукові дослідження та трансфер технологій» відображає сучасний стан її розвитку та враховує необхідність навчання аспірантів згідно вимог восьмого рівня національної рамки кваліфікацій.

1. Програма складається з 4 змістових модулів, поєднаних у логічну структурну схему:

Змістовий модуль 1. Сутність трансферу технологій та його інформаційно-аналітичного забезпечення.

Змістовий модуль 2. Трансфер технологій в українську медицину.

Змістовий модуль 3. Комерціалізація наукових досліджень та трансфер технологій.

Змістовий модуль 4. Міжнародний трансфер технологій.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета— поглиблена підготовка висококваліфікованого, конкурентоспроможного, інтегрованого у європейський та світовий науково-освітній простір фахівця ступеня доктора філософії в галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Медицина», з оволодінням питань комерціалізації наукових досліджень та трансферу технологій.

1.2 Завданнями навчальної дисципліни є:

- Уявити сутність трансферу технологій та його інформаційно-аналітичного забезпечення;
- Засвоїти типи та форми технологічного трансферу відповідно до запитів медицини;
- Вивчити основні етапи здійснення трансферу технологій;
- Вивчити закономірності трансферу технологій у системі інноваційної діяльності;
- Вивчити особливості міжнародного трансферу технологій з урахуванням його форми і рівня.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна.

За результатами вивчення даної дисципліни здобувачі вищої освіти (третього освітнього рівня) повинні:

Знати:

Знати способи оцінки існуючих наукових досягнень, способи аналізу і синтезу наукової інформації;

Знати основні методи роботи з інформаційними (бібліотечними) ресурсами, комп'ютерні технології інформаційного пошуку;

Знати наукову, професійну термінологію державною та іноземною мовою, методи спілкування, представлення наукових досягнень;

Знання інформаційних технологій, що використовуються для забезпечення трансферу медичних технологій ;

Знання норм медичної етики, біоетики, правил академічної доброчесності;

Знати сучасні комунікаційні механізми інноваційної діяльності;

Вміти:

Вміти аналізувати наукову інформацію, формувати власну оцінку існуючим результатам сфері наукового інтересу – трансферу технологій;

Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології при виконанні наукових проектів, для забезпечення трансферу медичних технологій ;

Вміння працювати з науковою, навчальною, правовою інформацією, передбачати перспективи розвитку в сфері трансферу технологій;

Вміння постійно оновлювати та розширювати знання щодо обґрунтування значення трансферу технологій у забезпеченні іноваційного розвитку установи;

Сформувати комунікативні навички:

Встановлювати необхідні відповідні зв'язки для досягнення поставленої мети;

Взаємодія, співробітництво з колегами та керівництвом, здобувачами в процесі розвитку можливостей щодо міжнародного трансферу технологій;

Автономність та відповідальність:

Відповідальність за здобутий рівень теоретичних знань та практичних навичок, автономність в роботі;

Відповідальність щодо використання інформаційних та інтернет-технологій у медицині.

Дисципліна забезпечує набуття аспірантами таких компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності в галузі охорони здоров'я, медицини (нейрохірургії), проводити власне наукове дослідження, яке має наукову новизну, теоретичне та практичне значення, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та /або професійної практики в галузі охорони здоров'я.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1 Здатність до вдосконалення та розвитку власного інтелектуального та загальнокультурного рівня, оволодіння новими знаннями при вирішенні дослідницьких і практичних завдань, здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та оцінки сучасних наукових досягнень.

ЗК2 Здатність на основі наукового пошуку виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї, обґрунтувати власні оригінальні концепції.

ЗК3 Здатність працювати в міжнародному науковому просторі для розв'язання різноманітних фахових завдань: представляти наукові результати та вести наукову дискусію державною та іноземною науковою мовою в усній та письмовій формах, володіти науковою термінологією (статті, презентації, виступи на конференціях, тощо).

ЗК4 Здатність планувати, здійснювати особистий та професійний розвиток як науковця та демонструвати вміння досягати поставлених завдань і взятих обов'язків, здатність проведення самостійних досліджень на сучасному рівні, освітньої діяльності.

ЗК5 Здатність розробляти наукові проекти, уміння формулювати та визначати відповідні задачі, розробляти шляхи їх розв'язання, уміння формувати команду дослідників для вирішення локальної задачі, скласти пропозиції щодо їх рішення.

ЗК6 Здатність використовувати новітні інформаційні та комунікаційні технології у науковій діяльності.

ЗК7 Вміння працювати автономно з дотриманням норм наукової, дослідницької медичної етики, біоетики, академічної доброчесності щодо здійснення наукової діяльності та проведення власного наукового дослідження.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК1 Здатність формулювати наукову проблему, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/ або професійної практики

СК2 Здатність до опрацювання та критичного осмислення літературних джерел, розуміння природи медичних теорій, гіпотез і тлумачень, перевірки висновків, гіпотез інших дослідників за науковим напрямом дослідження в галузі медицини.

СК3 Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, сучасного наукового обладнання та наукових методів дослідження в медицині (нейрохірургії).

СК4 Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних науково-дослідних робіт.

СК5 Вміння презентувати, обґрунтовано відстоювати результати власних досліджень, формулювати власну думку під час виступів, дискусій, спілкування у фаховому середовищі з проблем нейрохірургії.

СК6 Здатність ефективно використовувати отримані результати наукових досліджень в науковій, освітній і практичній діяльності, передбачати результати їх впровадження в галузі охорони здоров'я.

СК7 Здатність розрізняти різні рівні медичного аналізу, формулювати медичні узагальнення на основі діагностичних даних, обирати методики для різних типів діагностичних досліджень.

СК8 Здатність розуміти та пояснювати патологічні процеси, які формуються в нервовій системі, методи їх діагностики та лікування, аналізувати особливості впровадження діагностичних та лікувальних технологій при нейрохірургічній патології у різних вікових та нозологічних групах хворих

СК9 Здатність збирати дані, будувати діагностично - лікувальну концепцію, аналізувати, систематизувати та презентувати отримані дані, використовувати загальнонаукові,

медичні методи, пов'язані з нейрохірургічною практикою для провадження ефективної та безпечної наукової і практичної діяльності.

СК10 Здатність вести спеціальну наукову та оформляти професійну документацію в практичній медичній фаховій діяльності нейрохірурга та освітній діяльності.

СК11 Здатність оприлюднення результатів власного наукового дослідження, вести дискусію академічною українською та іноземною мовами відповідно до національних і міжнародних стандартів.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Сутність трансферу технологій та його інформаційно-аналітичного забезпечення

Тема : Типи та форми технологічного трансферу

Тлумачення категорії «трансфер технологій» за різними авторами, їх переваги та недоліки; Обґрунтування ролі інформаційного забезпечення трансферу медичних технологій як сучасного комунікаційного механізму інноваційної діяльності; Обґрунтування значення трансферу технологій у забезпеченні інноваційного розвитку установи.

Типи трансферу технологій: Некомерційний, комерційний, їх характеристика. Види ТТ за способом здійснення. Форми некомерційного трансферу, критерії реалізації наукової пропозиції, роль вибору та залучення посередника при відсутності підготовлених в установі кадрів у галузі трансферу. Порівняльний аналіз спільних європейських інноваційних і наукових програм.

Змістовий модуль 2. Трансфер технологій в українську медицину

Тема : Становлення трансферу технологій в українську медицину

Обґрунтування застосування інформаційних технологій (ІТ) у медицині як один із елементів реформування організації надання медичної допомоги населенню; Засвоєння поняття «eHealth», загально прийняту на світовому рівні назву розробки і впровадження ІТ у охорону здоров'я; Вивчення переваги використання інформаційних та Інтернет технологій у медицині;

Усвідомлення ролі та необхідних дій щодо впровадження положень концепції eHealth при реформуванні системи охорони здоров'я в Україні.

Удосконалення належної інфраструктури, надання відповідних послуг; розвиток людських ресурсів для впровадження ІТ у медицину за допомогою відповідних

навчальних програм; побудова систем контролю та моніторингу впровадження eHealth у процесі виконання стратегічних програм, як реформа системи охорони здоров'я.

Змістовий модуль 3. Комерціалізація наукових досліджень та трансфер технологій

Тема: Організація та засоби управління трансфером технологій

Базові категорії комерціалізації результатів наукових досліджень;

Сутність та структуру відносин інтелектуальної власності;

Ліцензування інтелектуальної власності як форми комерціалізації;

Питання правового регулювання комерціалізації об'єктів авторського права;

Вибір об'єктів інтелектуальної власності для їх комерціалізації;

Визначення стратегії комерціалізації нових технологій;

Ознайомитись з даними про рамкові програми науково-технічного розвитку Європейського Союзу.

Маркетинговий аналіз та дослідження в трансфері технологій. Захист прав інтелектуальної власності.

Змістовий модуль 4. Міжнародний трансфер технологій

Тема: Організаційні особливості міжнародного трансферу технологій

Обґрунтування тези, що продукція, за даними НДР та ДКР, галузей – лідерів є передумовою успішного міжнародного трансферу технологій;

Засвоєння видів технологій, що передаються;

Умови міжнародного трансферу технологій;

Ознайомлення з характером міжнародного трансферу технологій;

Визначення виду міжнародного трансферу технологій за способом здійснення: прямий, непрямий, провайдинг інновацій;

Основні категорії, що опосередковують міжнародний трансфер технологій.

3. Структура навчальної дисципліни «Наукові дослідження та трансфер технологій»

Тема	Кількість годин				Самостійна робота
	Лекції	Практичні	Семінари	Консультації	
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Сутність трансферу технологій та його інформаційно-аналітичного забезпечення.					
1. Типи та форми технологічного трансферу.	9	2		1	48

Разом за змістовим модулем.	9	2		1	48
Змістовий модуль 2. Трансфер технологій в українську медицину.					
1. Становлення трансферу технологій в українську медицину.	9	2		1	48
Разом за змістовим модулем.	9	2		1	48
Змістовий модуль 3. Комерціалізація наукових досліджень і трансфер технологій.					
1. Організація та засоби управління трансфером технологій.	9	2		1	48
Разом за змістовим модулем.	9	2		1	48
Змістовий модуль 4. Міжнародний трансфер технологій.					
1. Організаційні особливості міжнародного трансферу технологій.	9	2		1	48
Разом за змістовим модулем.	9	2		1	48
Всього: 240 год (8 кредитів)	36	8		4	192

4. ОЦІНЮВАННЯ рівня засвоєння навчальної дисципліни з фахової підготовки

передбачає складання підсумкового іспиту .

Підсумковий іспит є адекватною формою кваліфікаційних випробувань, що об'єктивно та надійно визначає рівень професійної та наукової підготовки випускників аспірантури вищих навчальних закладів.

Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
90-100	відмінно	A	відмінно
82-89	добре	B	добре (дуже добре)
75-81		C	добре
64-74	Задовільно	D	Задовільно
60-63		E	Задовільно (достатньо)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34		F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ теоретичної підготовки з дисципліни «Наукові дослідження та трансфер технологій».

- 1.Тлумачення категорії «трансфер технологій» за різними авторами, їх переваги та недоліки.
- 2.Значення трансферу технологій у забезпеченні інноваційного розвитку установи.
- 3.Типи трансферу технологій: некомерційний, комерційний, їх характеристика.
- 4.Види трансферу технологій за способом здійснення.
- 5.Форми некомерційного трансферу, критерії реалізації наукової пропозиції.
- 6.Спільні європейські інноваційні та наукові програми.
- 7.Застосування інформаційних технологій (ІТ) у медицині як один із елементів реформування організації надання медичної допомоги населенню.
- 8.Роль інформаційного забезпечення трансферу медичних технологій як сучасного комунікаційного механізму інноваційної діяльності.
9. Трансфер технологій в українську медицину: значення «eHealth».
10. Роль та необхідні дії для впровадження положень концепції eHealth при реформуванні системи охорони здоров'я в Україні.
11. Розвиток людських ресурсів для впровадження інформаційних технологій (ІТ) у медицину за допомогою відповідних навчальних програм.
- 12.Базові категорії комерціалізації результатів наукових досліджень.
13. Сутність та структура відносин інтелектуальної власності.
14. Комерціалізацію досліджень та розробок.
15. Ліцензування інтелектуальної власності як форма комерціалізації.
- 16.Правове регулювання комерціалізації об'єктів авторського права.
17. Вибір об'єктів інтелектуальної власності для їх комерціалізації.
- 18.Стратегії комерціалізації нових технологій.
- 19.Методи оцінки інтелектуальної власності.
- 20.Маркетинговий аналіз та дослідження в трансфері технологій.
- 22.Захист прав інтелектуальної власності.
23. Види міжнародного трансферу технологій за способом здійснення: прямий, непрямий, провайдинг інновацій.
24. Організаційні особливості міжнародного трансферу технологій.
- 25.Розвиток нейрокомп'ютерних, інформаційних та біотехнологій: загальні та прикладні задачі.

26. Міжфірмові науково-технічні кооперації та науково-технічні стратегічні альянси (спільне проведення НДКР, взаємний обмін науковими досягненнями, виробничим досвідом, підготовкою кадрів), мотиви їх створення.

27. Основні категорії, що опосередковують міжнародний трансфер технологій.

6. ТЕМИ РЕФЕРАТИВ

до навчальної дисципліни

«Наукові дослідження та трансфер технологій»

1. Трансфер технологій: інноваційні рішення в біотехнологіях та медицині.
2. Проекти в мережах трансферу технологій.
3. Проблеми трансферу технологій в Україні та перспективні напрямки його розвитку та модернізації.
4. Трансфер медичних технологій в Україні.

7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Науково-методичне забезпечення навчального процесу передбачає: навчальний план, програму з вибіркової дисципліни.

Навчальна література відповідно до переліку рекомендованої до вивчення літератури.

Обладнання для здійснення мультимедійної презентації. Підрозділи для проведення практичних занять - відділ патентно-ліцензійної роботи та міжнародних відносин.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гагауз И.Б. Возможны ли аналоги европейских Science Cities в Украине? / Гагауз И.Б. // Наука та інновації. – 2011. – №4. – С. 84–87.
2. Ляшенко О.М. Комерціалізація та трансфер технологій: категорії та методи інноваційної діяльності / О.М. Ляшенко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2010_5/8.pdf
3. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14 вересня 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Соловьев В.П. Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике (Синергетические эффекты инноваций): монография /Соловьев Вячеслав Павлович. – Киев: Феникс, 2006. – 560с.

5. Сайт УкрІНТЕІ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uintei.kiev.ua/viewpage.php.page_id=464
6. Біла книга. Інтелектуальна власність в інноваційній економіці України / В.І. Полохало (заг.ред.), Г.О. Андрощук (упоряд.). – К.: Парламентське вид-во, 2008. – 448с.
7. Біла книга-2. Інтелектуальна власність в інноваційній економіці України / Л.А. Булавін (ред.кол.), О.В. Дем'яненко (упоряд.). – К.: Парламентське видавництво, 2008. – 246с.
8. Бондаренко С.В., Кожарська І.Ю. Право інтелектуальної власності. Підручник. – К.: ПВ, 2008. – 416с.
9. Кацура С.М. Трансфер технологий и диффузия инноваций как элементы регионального инновационного процесса [Електронний ресурс] / С.М. Кацура // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект: сб. науч. трудов. – 2009. – Ч.2. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2009_2/0646/pdf.
10. Ляшенко О.М. Методи та моделі комерціалізації трансферу технологій: дис. ... доктора екон. наук: 08.00.11/ О.М. Ляшенко. – К., 2009. – 504 с.
11. Титов В.В. Трансфер технологий: учеб. пособ. для заоч. курса «Технологический менеджмент» [Електронний ресурс] / В.В. Титов. – М., 2000. – Режим доступу: <http://www.anataz.narod.ru/science/transfer/annot.html>.
12. Коренєв М.М. Підвищення ролі відділ наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи у науковому забезпеченні процесів формування та використання інформаційних ресурсів галузі / М.М.Коренєв, Т.П. Сидоренко, Г.П. Мельник, Т.В. Кошмам // матер. науково-практ. конф. «Проблема ефективності використання наукових інформаційних ресурсів у охороні здоров'я та інші проблеми медичного наукознавства», Івано-Франківськ, 24-25 травня 2007 р. – С. 39–40.
13. Артамонова Н.О. Управління інтелектуальною власністю в Інституті медичної радіології ім.С.П. Григор'єва АМН України / Н.О. Артамонова, О.В. Масіч, Ю.В. Павліченко // Інтелектуальна власність у медицині та біології: сучасний стан та шляхи розвитку: матеріали наук.-практ. конференції, Харків, 20-21 квітня 2006 р. – С. 11–16.
14. Розенфельд Л.Г. Сучасний стан та перспективи інноваційного розвитку медичної галузі / Л.Г.Розенфельд, Л.М. Овсяннікова, О.В. Носач, Н.О. Артамонова // Інтелектуальна власність у медицині та біології: сучасний стан та шляхи розвитку: матеріали наук.-практ. конференції, Харків, 20-21 квітня 2006 р. – С. 6–8.
15. Типове положення про структурний підрозділ з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності міністерства, іншого центрального

органу виконавчої влади, Національної та галузевих академій наук»: затв. Постановою Кабміну України №995 від 1.08.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://zakon1.rada.gov.ua/>. – Загол. з екрана.

16. Ковальчук Л.Я. Інноваційна та патентно-ліцензійна діяльність у медичній науці та охороні здоров'я: проблеми і перспективи / Л.Я. Ковальчук, К.С. Волков, В.В. Дем'яненко // Проблеми сучасного медичного наукознавства: матер.наук.-практ.конф., 18-19 травня 2006 р. – Тернопіль, 2006. – С. 10–12.

17. Притуляк А.І. Патентно-інформаційні ресурси галузі та їх місце у рохвитку науки / А.І. Притуляк // Проблеми сучасного медичного наукознавства : матер. наук.-практ. конф., 18-19 травня 2006 р. – Тернопіль, 2006. – С. 93–96.

18. Уваренко А.Р. Науково-інформаційні і патентні дослідження на етапах планування та виконання науко-дослідних робіт з проблем медицини: метод. рекомендації. / укл.: А.Р. Уваренко, О.П. Волосовець, В.Й. Кресюн та ін. – К.; Одеса: Укрмедпатентінформ; Одес. Держ. Мед. Ун-т, 2006. – 24 с.

19. Уваренко А.Р. Патентно-інформаційні дослідження в медцицині: відомча інструкція / укл.: А.Р. Уваренко, Н.О. Артамонова, О.М. Литкевич та ін.; РЦНМІ МОЗ України; ХНДІ медичної радіології МОЗ України. – К., 1994. – 12 с.

20. Артамонова Н.О. Інформаційне забезпечення трансферу медичних технологій як сучасний комунікаційний механізм інноваційної діяльності / Н.О. Артамонова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/bdil/2009-3/6.pdf.

21. James K.C., Wen-Hong, Wen-Hong, F.L. Stacy, Leo, Y.T. Evaluating Global Technology Transfer Research Performance. [Text] / K.C. James, Wen-Hong, F.L. Stacy, Y.T. Leo // Department of Business Administration, China// IEEE. – 2010. – P. 1–6.

22. Денисюк В.А. Стан та перспективи розвитку передачі (трансферу технологій) в Україні / В.А. Денисюк // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. – Львів, 2000. – № 16. – С. 370–377.

23. Блюменау Д.И. Библиотечно-информационное обеспечение научно-исследовательских и опитно-конструкторских работ / Д.И. Блюменау. – Л., 1978. – 74 с.

24. Гужва В.М. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади / Р.А. Коваль // Теорія та практика державного управління: [зб. наук. праць]. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006. – №1 (113). – С. 223–226.

25. Клебан Ю.А. Трансфер технологій в українську медицину: значення EHEALTH // 1. e-Health [Електронний ресурс] // WHO – Режим доступу до ресурсу: emro.who.int/entity/ehealth/index.html.
26. Денисюк В. Міжнародний трансфер технологій: сучасний зміст, аналіз закордонної та національної статистики // Економіст. – 2005. – № 2. – С. 42–48.
27. Зузік К.М. Трансфер технологій у діяльності міжнародних корпорацій // Вісн. Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2000. – Вип. 17: Міжнародні відносини. – С. 52–56.
28. Проблеми врегулювання трансферу технологій в Україні відповідно до міжнародно-правових норм та законодавство ЄС // Євроінформ – 2006. – № 1. – С. 94–107.
29. Саліхова О.Б. Моніторинг міжнародного трансферу технологій та шляхи його вдосконалення // Статистика України. – 2002. – № 3. – С. 24–26.